

PRACOVNÍ PRÁVO

ČASOPIS PRO VÝKLAD PRACOVNÍCH A SOCIÁLNĚ
POJIŠŤOVACÍCH ZÁKONŮ.

Dr. FRANTIŠEK KRAUS:

K významu mlčky projevené vůle v právu pracovním.

Vrchní rozhodčí soud hornický v osmi rozhodnutích, která bezprostředně za sebou následovala v roce 1928 a 1929, vytvořil, jak možno říci o zaměstnancově vůli mlčky projevené, konstantní judikaturu, která je shodná s názory nejvyššího soudu o téže otázce při rozhodování o práci přesčasové. Byť pak judikatura vrch. rozh. soudu hornického se netýkala práce přesčasové, přes to je stejně, ba možno říci ještě víc nebezpečná, než názory nejvyššího soudu. Případy, o nichž pojednával vrch. rozh. soud hornický, týkaly se až na dva uplatňování nároků podle § 1154, lit. b), z důvodu nastoupení činné služby vojenské. Případy ty pak vesměs spadaly do doby, kdy neplatilo dosud tříleté promlčení nároků ze služebního poměru, t. j. do doby před 1. dubnem 1928. První případ (Kolací 319, P. P., 458) se týkal nároku zaměstnance, který nastoupil činnou službu vojenskou v r. 1920, nárok na náhradu však uplatnil teprve za více než 7 let, v r. 1928. Druhý případ (Kolací 317, P. P. 455) se týkal nároku zaměstnance, který v r. 1925, kdy vojenskou službu nastoupil, přijal náhradu za 1 směnu podle § 1154, lit. b), nároky za dalších 5 směn však uplatnil na soudě opět až v r. 1928. Třetí (Kolací 325, P. P. 453) případ je shodný s případem druhým až na to, že částečná výplata, s níž se zaměstnanec spokojil, se stala v roce 1922. Čtvrtý (Kolací 324, P. P. 452) případ se týkal zaměstnance, který celý nárok podle § 1154, lit. b), uplatnil za 3½ roku po splatnosti. Pátý (Kolací 325 P. P. 459) případ se týkal nároku zaměstnance na náhradu za odepřenou dovolenou v letech 1923 a 1924, při čemž zaměstnanec zažaloval nárok za rok 1924 v témže roce, nárok za rok 1923 až v r. 1928. Šestý (Kolací 372, P. P. 456) případ se týkal opět nároků na náhradu za dovolenou z r. 1923,

uplatněných v r. 1928. Sedmý (Kolací 380, P. P. 454) případ je shodný s případem druhým a třetím, až na to, že šlo o nárok z roku 1924 uplatněný v roce 1928. Posléze osmý případ (Kolací 378, P. P. 457) je zcela shodný s případem sedmým. Případy uvedeny jsou časově tak, jak za sebou následovaly.

V sedmi z těchto případů vyslovil v. r. soud h., že zaměstnanci nároků nemají proto, že mlčky se jich vzdali. V jediném, a to čtvrtém případě, vyslovil v. r. soud h., že doba 3½ roku mezi vznikem a uplatňováním nároku není ještě tak nepřiměřeně dlouhou dobou, aby se z toho dalo usuzovat na vzdání se nároku mlčky projevené. Jinak ve všech případech projevil celkem shodně tento názor:

»V pouhém neuplatňování nároku, třebaš po delší dobu, nelze zpravidla shledávat vzdání se práva; jinak je tomu však tam, kde k vymáhání nároku, jehož uplatňování jinak nic nepřekáží, nedojde po dobu nápadně dlouhou a kde zvláštní okolnosti nebo poměry nasvědčují tomu, že by oprávněný byl nárok svůj již dříve uplatňoval, kdyby na něm byl trval. Zda jde o takové, jen mlčky, konkludentním jednáním projevené vzdání se práva, dlužno posuzovati podle okolností a poměrů toho kterého případu.« (Rozh. Vhrs 184/28, Kolací 319.)

Tyto »poměry a okolnosti«, z nichž lze bezpečně a zřejmě usoudit na vzdání se nároku, spatřuje v. h. r. s. v tom, že se zaměstnanec nepokusil ani vysvětliti, jaké důvody nebo ohledy přiměly ho k tomu, že se nedomáhal zaplacení odškodného dříve (než po 7½ letech, ale také po 4 letech) a uvedl pouze, že nabyl přesvědčení (vzhledem k judikatuře a výnosu min. sprav.), že nárok není promlčen — že ani po návratu od vojska po opětovném zastoupení, ani při mzdových výplatách služby, ani při jiných příležitostech nároku ne-

uplatňoval, při čemž prý nutno uvážit, že jde o mzdový nárok horníka, jenž se živi prací rukou svých a s uplatňováním takového nároku zbytečně neotálí, a dále v tom, že zaměstnanec bez protestu a bez výhrady přijal jen část požadované náhrady.

Z toho, co bylo právě vylíčeno, jest snad už dostatečně zřejmo, jak veliké nebezpečí se skrývá v ustanovení § 863 obč. zák. Nebezpečí to ovšem má kořen hlubší. Kořenem tím je sám problém aplikace právních norem. Není tomu dávno, co v jiné právní oblasti se vyskytla, jak nutno konstatovati, plodná kontroverse o touž otázku, o výklad vůle projevené mlčky, konkludentně. Šlo o t. zv. právní případ Perglerův, v němž zásluhou prof. Hoetzela se posléze spor vyhroutil v otázku, zda vláda jmenovacím návrhem konkludentně udělila státní občanství. Hoetzel tehdy po našem soudu správně argumentoval tak, že správní akt veřejného orgánu, jehož účelem jest vydávání správních aktů, jest do té doby pokládati za korektní, dokud nebyl dokázán opak, čili nutno presumovati, že veřejný orgán konkludentně, mlčky splnil všechny předpoklady potřebné pro správní akt, pokud opak není dokázán. Vidíme tedy, že otázka, již i zde je nám řešiti, jest otázkou všeobecné vědy právní, jest problém platný pro všechno právo. Odtud pak nutno dále vytknouti, že právo nezjišťuje nikdy skutečnou vůli, nýbrž pouze vůli, jež se navenek projevila, zjišťuje projevy vůle, tedy fenomény světa vnějšího, jež lze objektivně zachytit a posoudit. Jest v samé, tak říkajíc noetické podstatě věci, že v největším počtu případů tyto objektivní projevy sdělují jedincům, jichž vnímací schopnosti spočívají na těchže psychologických zákonech, svět shodně. Ale vnímací (a sdělovací) schopnosti těchto jedinců, byť spočívaly na těchže zákonech psychologických, samy u všech jedinců totožny, shodny nejsou. Jsou si pouze podobny. To leží v podstatě zákona (zde psychologického). Jsou zde tudíž nesouhlasy mezi skutečností a představou o té skutečnosti. Ale právo musí konstruovat jednotu mezi skutečností a projevem o té skutečnosti. Proto v oblastech, kde nelze se dopídití skutečnosti, tvoří fikce o skutečnosti. Fikce ty jsou pouhým surrogátem skutečnosti, pouhou pomůckou o myšlení právního. To znamená, že často pomoci této pomůcky bude zjištěna sice skutečnost právně relevantní (představa jednoho činitele právního o skutečnosti bude souhlasiti s představou druhého činitele právního o téže skutečnosti), ale přecasto zde bude nesouhlas.

Aby se tento nesouhlas (= omyl) zmenšil na míru nejmenší, konstruuje právo instituce, jimiž podle snadno seznatelných známek (to jest takových skutečností světa vnějšího, o nichž bývá shoda u všech normálně vnímajících jedinců) se činí právně relevantním projev, který třeba skutečnosti neodpovídá. Tedy skutečnost se pro právo finguje. Takovými institucemi, které mají odstraniti potíže plynoucí z nejistoty, zda někdo se vzdává práva nebo nároku tím, že ho v určité době neuplatňuje, jsou na př. prekluse, promlčení a p. Ježto nelze v největším počtu případů bezpečně zjistiti skutečnost, která se projevuje nečinností, non faciendo, presumuje právo takovou skutečnost, je-li splněna objektivně zjistitelná známka, která obyčejně bývá projevem takové skutečnosti.

V době pomalého tempa životního byly promlčení i preklusivní lhůty dlouhé, protože tehdy teprve dlouhá doba bývala bezpečným projevem vůle vzdání se nějakého práva. Jistě že i jinaké zřetele určují stanovení lhůt oněch, ale nikdy nemůže býti lhůta ona kratší, než presumovaná doba, v níž právní subjekt si mohl právo uvědomit a o jeho užití se rozvázně rozhodnout. Je pak dále v podstatě práva, že trvá ještě tehdy, když už životní předpoklady, které mu odpovídaly, zanikly. Platí proto často dlouhá lhůta promlčení, i když už je jasné, že projevy o skutečnosti, které tato instituce finguje, bývají obyčejně jiné. Dokud však takováto objektivní podmínka, jakou je čas při promlčení, podle práva trvá, nutno vždy jen tuto podmínku bráti za projev skutečnosti, pokud není prokázán opak.

Jako se při správném aktu presumuje jeho správnost (korektnost), tak při promlčení se presumuje vzdání se nároku nebo práva teprve po uplynutí promlčecí lhůty, není-li dokázán opak. Jinaký postup byl by v rozporu se samou podstatou práva. Byl by také v rozporu s pozitivně právním předpisem § 863 o. z. o. o cti a víře, neboť by škodil tomu, kdo spoléhá — právem — na shora vylíčenou právní povahu promlčení. Krásně je to patrné v rozh. Kolací 519 — shora první případ: »Zaměstnanec uvedl jen (?), že vzhledem k soudním rozhodnutím a výnosu ministerstva spravedlnosti nabyt přesvědčení, že nárok jeho není promlčen a pozůstává po právu.« Nepříčí se pozitivnímu styku právnímu a cti a víře, je-li zaměstnanec v tom předpokladu zklamán soudním rozhodnutím? A klade-li mu naopak soud za povinnost, aby se nespoléhal na instituci promlčení či aby vy-

světtil, proč se na tuto instituci spoléhal, aby uvedl, proč přijal část náhrady, proč se s ní spokojil? Tedy: judikatura v. h. r. soudu je ve svém nejvlastnějším jádře vadná, protože je v rozporu se základním požadavkem aplikace práva: nesprávně interpretuje instituci promlčení, je jí cizí podstata právní presumpce a jen proto může tento soud ukládat ne ve straně žalované vyvrácení presumpce, nýbrž žalobci důkaz o tom, čehož dokázání má presumpcí býti nahrazeno. Bylo řečeno, že prvním předpokladem správné aplikace práva je bezvadnost interpretace právních institucí. Ale i při správné takové interpretaci může se aplikace dostat na scesti, když zjišťuje právně relevantní skutečnosti, vzhledem k nimž není presumpcí. Tady pak rozhoduje sociálně a individuálně psychologické ústrojení činitele, který si má učiniti představu

o této skutečnosti. Je-li soudce toho mínění, že v poměru služebním jest rovná svoboda rozhodovací u obou smluvních stran, pak vězí v bludné představě. (Srv. k tomu podrobnou analýsu smluvní »volnosti« zaměstnancovy v článku dr. Pavla Levého v č. 4. »Prac. práva« z 20. dubna 1931.) Není potřeba bližších výkladů k posouzení názorové bludnosti soudu, který klade zaměstnanci k tíži, že se nepokusil žádat zadrženu mzdu při opětném (!) nastoupení služby po návratu z vojny anebo při jednotlivých výplatách či při jiných (?) příležitostech, který pak praví, že zaměstnanec přijal bez výhrady a bez protestu část svého nároku, čímž se spokojil k úplnému narovnání. Co říci o judikatuře, která plete na zaměstnance bič z toho, že se musí živiti prací svých rukou a který prý proto nemá otálet zbytečně s uplatňováním svých nároků?*)

Dr. KOPECKÝ MIROSLAV:

O zavírací hodině obchodních místností.

Zachovávaní zákonem stanovené osmihodinné doby pracovní je zabezpečeno pohružkou pokut a v případě nedobytnosti vězením, praxe však ukazuje, že tyto sankce vždy nepostačují. Zaměstnavatelé jsou si vědomi, že prokázati přestoupení předpisů o délce pracovní doby je velmi obtížným a v živnostech obchodních a jim podobných vlastně možným jedině svědectvím zaměstnanců. Zaměstnanec pak neodvažuje se dosvědčiti pravdu z obavy o ztrátu místa. V nynější hospodářské krizi je tato obava tím intenzivnější, a tak jsme svědky toho, že — ač je dán zvýšený veřejný zájem, aby co nejvíce osob bylo zaměstnáno v pracovním pochodu, třeba jen omezeně — pracovní doba zaměstnanců obchodních v pravý opak zájmu veřejného i jejich, nejenže není dodržována, ale dokonce je i prodloužována.

Vedle snah o další snad zkrácení pracovní doby je proto nutno hledati účinnější prostředky, které by zabezpečovaly dodržování pracovní doby již nyní zákonem stanovené. K tomuto cíli by vedly všechny předpisy, jež by umožňovaly, případně usnadňovaly kontrolu živnostenských inspektorů nad délkou pobytu zaměstnanců v místě zaměstnání, na př. předpis o povinném vyvěšování rozvrhů pracovních hodin v dílně nebo krámkě pro každého zaměstnance, k tomuto cíli pak vedou též snahy o lepší úpravu uzavíracích hodin krámků v živnostech obchodních a jim příbuzných.

Teoreticky vzato, není nutno vždy spojovati dobu, po kterou je povoleno, aby krámy byly otevřeny, s pracovní dobou zaměstnanců, neboť je možno zaříditi zcela snadno střídání pracovních sil a tak udržeti nepřetržitě provoz třeba po celých 24 hodin denně a při tom zachovati zákonem stanovenou pracovní dobu. Střídání takové existuje však jen ve velikých podnicích, v menších a středních však někde na papíře anebo ani v této formě a nezakryté je pak porušován zákon. Svádí k tomu vědomí beztrestnosti i ty, kteří by se jinak bez obtíží přizpůsobili. Podniky obchodní patří v převážné většině — posuzováno-li podle počtu zaměstnanců — k podnikům středním nebo malým. Střídání zaměstnanců v jejich krámech zařízeno není a zaměstnanci jsou v nich přidržováni k práci po celou dobu, po kterou jsou krámy otevřeny a namnoze ještě nějaký čas po uzavření krámků.

Je proto zcela přirozené, že zaměstnanec-ké organizace všechny a obchodního pomociectva zvláště snaží se dosíci zlepšení v úpravě uzavírací doby krámků.

V zemi České a Moravskoslezské je otví-

*) Nerozvádím ani bližší latiný argument proti judikatuře, která jednou dobu 5 a půl roku neuznává za dostatečný konkludentní fakt pro vzdání se nároku, dobu však o málo delší ano a která ani nepřipadá na to, že instituce promlčení měla odstraniti vratkost a nejistotu pramenící ze soudů, kdy už doba prošla od vzniku nároků je dosti dlouhá k presumpci zániku tohoto nároku.